

Pascal Ide

KAKO RAZLOČEVATI

in sprejemati
dobre odločitve

založba **EMANUEL**

Naslov dela: Kako razločevati in sprejemati dobre odločitve
Naslov izvirnika: Comment discerner
Avtor besedila: Pascal Ide

Prevod: Lucija Rifel
Strokovni pregled in urejanje: Janez Evangelist Rus
Lektoriranje: Urška Willewaldt
Oblikovanje in prelom: PhotoZ
Izdaja: prva

Imprimatur: Slovenska škofovska konferenca,
Ljubljana, 27. november 2023, št. 10-23/23

Izdala in založila: Založba Emanuel d.o.o., Ljubljana, 2024
Tisk: Booksfactory.si
Naklada: 600

Naročila: narocila@zalozba-emanuel.si
Spletna trgovina: <http://zalozba-emanuel.si>
031 705 792

© Založba Emanuel d.o.o., 2024, za izdajo v slovenskem jeziku
© Editions de l'Emmanuel, 2020, za izdajo v francoskem jeziku:
ISBN: 978-2-35389-813-8

Svetopisemski navedki so iz Slovenskega standardnega prevoda.
© 1996,2003 Svetopisemska družba Slovenije

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

27-584

IDE, Pascal
Kako razločevati in sprejemati dobre odločitve / Pascal Ide ;
[prevod Lucija Rifel]. - 1. izd. - Ljubljana : Emanuel, 2024

Prevod dela: Comment discerner
ISBN 978-961-7019-32-2
COBISS.SI-ID 189875971

Vsebina

Uvod	9
1. Kaj je razločevanje?	13
Šest stopenj človekovega ravnanja.....	13
Razločevanje oz. preudarjanje	17
2. Tri vrste pomanjkljivega razločevanja	21
Pripravljalna vaja.....	21
Legalistično razločevanje	23
Subjektivistično razločevanje.....	25
Spiritualistično razločevanje.....	28
Odsotnost razločevanja	31
Povzetek.....	33
3. Razločevanje in film Služkinje.	35
Aibileenino oklevanje.....	36
Aibileenina odločitev	38
Pet etap razločevanja	39
4. Predhodni etapi	41
Primer iz filma	41
Prva predhodna etapa: obrniti se na Boga.....	42
Jezusov zgled.....	44
Zgled svetnikov.....	45

Druga predhodna etapa: jasno zastaviti vprašanje oziroma oblikovati izbiro	45
5. Prva etapa: prisluhni srcu	49
Primer iz filma	49
Stopiti v svoje srce.....	49
Prisluhni najglobljim hrepenenjem	51
Prisluhni lastnim strahovom	53
Jezusov zgled.....	54
6. Druga etapa: pustiti se poučiti zapovedim in znamenjem	57
Primer iz filma	57
Pustiti zunanjemu pogledu, da pretehta	57
Pustiti se poučiti zapovedim	58
Pustiti se nagovoriti Božjim znamenjem	62
... ki so najprej notranja, potem zunanja	64
Jezusov zgled.....	65
7. Tretja etapa: uporabiti praktično inteligenco. . . .	67
Primer iz filma	67
»Iti sam vase«	68
Razločevati med mogočim in nemogočim	69
Razločevati med dvema dobrima stvarima	70
Tehtati za in proti	71
Sprejeti kontingentno	73
Sprejeti poraz	75
Vzeti si čas	77
Jezusov zgled.....	78

Premor.....	81
8. Četrta etapa: posvetovati se	83
Izbira svetovalca: negativni kriteriji.....	83
Izbira svetovalca: pozitivni kriteriji	85
Vključiti nasvet v razločevanje.....	90
Jezusov zgled.....	91
9. Peta etapa: sprejeti navdih Svetega Duha	93
Primeri.....	93
Poslušanje Svetega Duha v vsakdanu in v posameznih situacijah.....	95
Primer svete uravnovešenosti	97
Pot svete uravnovešenosti.....	99
Vrnitev k bistvu.....	103
10. Razločevanje v praksi	105
Štiri ravni razločevanja.....	105
Krepostno razločevanje	107
Odpreti Sveto pismo?.....	109
Zaključek.....	113
Priloga 1: Različne vrste zakonodaje	115
Priloga 2: Razumnost, razločevanje, vest	119
Priloga 3: Trije pogledi na svet, trije pristopi k razločevanju	123
Trije pogledi na svet.....	123
Primer	126

Priloga 4: Duhovna tolažba, zunanje in notranje znamenje	129
Duhovna tolažba.....	129
Primer Pierra Maghina	133
Primer Chiare Amirante	135
Primer sv. Avguščina.....	137
Bibliografija.....	141
Članki	142
Ignacijanski pogled	142
Druge šole.....	146
Spletni viri	147
Zahvale	149

Uvod

»Če že znanost o zdravljenju telesa velja za zapleteno [...], koliko zapletenejše je šele razločevanje notranjih vzgibov duše?«¹

Kam sem poklican – v zakonsko ali posvečeno življenje? Kako naj vem, ali je študij prava zame ustrezen? Moram svojo poklicno usmerjenost spremeniti ali ne? Katero šolo izbrati za najinega otroka? Ali bi bilo bolje, da se preselimo? Je dobro, da kandidiram na občinskih volitvah? Naj tega človeka sprejemem za prijatelja? Naj grem za večerno sprostitev v kino ali ostanem doma?

Vprašanja odpirajo različno zahtevne odgovore, vsem pa je skupno eno: treba je razločevati. Pravzaprav smo stalno pozvani k izbiranju in zato k razločevanju. Toda kako razločevati? Ali obstajajo kakšni kriteriji? In za začetek: ali je sploh treba razločevati?

P. Antonio Spadaro je imel s papežem Frančiškom 19., 23. in 29. avgusta 2013 obsežen intervju (tri dolge pogovore).

1 Giovanni Bona, *Traité du discernement des esprits* [*Razprava o razločevanju duhov*], prev. Guillaume Le Roy, Pariz: L. Billaine, 1677, pog. 1, str. 8.

Italijanski jezuit, urednik znane revije *La Civiltà Cattolica*², je prvega papeža jezuita v zgodovini Cerkve vprašal:

Kako v luči ignacijanske duhovnosti razumete službo vesoljni Cerkvi, ki ste jo poklicani opravljati? Kaj za jezuita pomeni, da je izvoljen za papeža? Kateri vidik ignacijanske duhovnosti vam pomaga, da bolje živite svojo službo?

Frančišek je nemudoma odgovoril: »*Razločevanje*«.«³ In utemeljil odgovor: »Razločevanje je ena od stvari, katerim je sveti Ignacij posvetil največ pozornosti. Zanj je razločevanje sredstvo [*instrumento di lotta*, dobesedno »orodje za boj«] pri duhovnem boju za globlje spoznavanje Gospoda in bolj tesno hojo za njim.«⁴ Kar nekaj pomembnejših zapisov argentinskega papeža obširneje govori o razločevanju.⁵

2 Jezuitska revija *La Civiltà Cattolica* predstavlja vse evropske in ameriške jezuitske revije, vrsto vprašanj so papežu zastavili tudi uredniki revij iz posameznih držav.

3 Moj poudarek. V pogovorih je bila beseda »razločevanje« (kot samostalniki ali glagol) izrečena devetnajstkrat.

4 Antonio Spadaro, *Iskati in najti Boga v vseh stvareh. Pogovor s papežem Frančiškom*, prev. Vili Lovše in Benjamin Bevc, Ljubljana: Župnijski zavod Dravljje, 2013, str. 15. Komentar v oglatem oklepaju [*instrumento di lotta*, dobesedno »orodje za boj«] je poudarek avtorja.

5 Več prim. Papež Frančišek, *Radost ljubezni – Amoris laetitia*, posinodalna apostolska spodbuda o ljubezni v družini, 2016, št. 296–306 ; *Veselite in radujte se – Exultate et gaudete*, apostolska spodbuda o poklicanosti k svetosti v sedanjem svetu, 2018, št. 166–175; *Kristus živi – Christus vivit*, posinodalna apostolska spodbuda mladim in vsemu Božjemu ljudstvu, 2019, pogl. 9 »Razločevanje«.

Navsezadnje je razločevanje v današnji kompleksni, globalizirani in vrtoglavo hitri družbi⁶ bolj kot kdaj koli postalo nekaj nujnega in pomembnega.

*Sposobnost razločevanja je danes še posebej potrebna. Današnje življenje ponuja številne možnosti za delo in razvedrilo, svet pa to prikazuje, kot bi bilo vse primerno in dobro.*⁷

Najprej razjasnimo, o čem bomo podrobneje govorili: pričujoča knjiga obravnava *razumno razločevanje*⁸ in ne *moralnega razločevanja*⁹. Moralno razločevanje je presoja *vesti*, ki nas večinoma razpenja med dobro in slabo, izraža se z »Ali moram?« oziroma »Ali lahko?«: Ali lahko vstopim v prostozidarstvo? Ali se je dobro ukvarjati z reikijem? Ali moram iti na volitve? Ali grem lahko na umetno oploditev? Ali lahko naslednjo nedeljo opustim sveto mašo? itn. Razločevanje, o katerem govori knjiga, pa je presoja

6 Prim. pomembnejši deli nemškega sociologa in filozofa Hartmuta Rosa, *Alienation and Acceleration: Towards a Critical Theory of Late-Modern Temporality* [*Pospeševanje in odtujevanje: kritiki sodobne pozne moderne naproti*], Aarhus: NSU Press, 2010; *Beschleunigung: Die Veränderung der Zeitstrukturen in der Moderne* [*Pospeševanje: družbena kritika sodobnega časa*], Frankfurt am Main: Suhrkamp, 2005.

7 Papež Francišek, *Veselite in radujte se*, št. 167. Moj poudarek.

8 *Discernement prudentiel* je razločevanje, utemeljeno na kreposti razumnosti. Katekizem katoliške Cerkve razumnost opredeli kot »krepost, ki nagiblje praktični razum, da v vsaki okoliščini razbere, kaj je za nas resnično dobro, in izbere pravilna sredstva za njihovo izvršitev« (KKC 1806). (op. ur.)

9 Ki se tiče morale ali – skladno s prevodom KKC – nravi. (op. ur.)

razumnosti, ki se najpogosteje izrazi s prednostjo in nas razpenja med dve dobri stvari.

Najprej bomo na kratko spoznali, kaj sploh je razločevanje (1. poglavje). Potem se bomo vprašali, kako se ga lotimo. Razkrili bomo tri pomanjkljive načine razločevanja (2. poglavje) in predlagali proces v petih etapah (od 3. do 9. poglavja). Na koncu bomo podrobneje obdelali nekaj veščin razločevanja (10. poglavje).

1. poglavje

Kaj je razločevanje?

Razločevati pomeni ugotoviti, kaj moramo storiti, in si načrtovati pot za doseg cilja. Da bi to bolje razumeli, umestimo razločevanje v celoto človeškega ravnanja.

Šest stopenj človekovega ravnanja

Karla je babici, ki živi na drugem koncu države in ne more več potovati, obljubila, da jo obišče. Ker je zelo zaposlena, se sprašuje, kdaj bi jo najlažje obiskala: med jesenskimi ali božičnimi počitnicami? Ko pretehta vse prednosti in slabosti, se odloči za jesenske počitnice. Najde nizkocenovno letalsko vozovnico, pri babici preživi pet dni in se s souporabo avtomobila vrne domov, zadovoljna, da je razveselila babico. Ko pa se naslednji dan vrne v službo, se zave svoje utrujenosti, saj si po posebej natrpanem septembru in oktobru ni uspela vzeti odmora.

Človekovo ravnanje je zapleteno, sestavljeno iz več osnovnih dejanj. Sv. Tomaž Akvinski¹⁰ ga je zelo podrobno razčlenil na pet stopenj,¹¹ jaz pa dodajam še šesto po navdihu sv. Ignacija Lojolskega:

1. Namen

Namen, iz latinščine *in-tendere*, »nagibati se k«, je strem-ljenje proti cilju, usmerjenost v cilj. Karla je želela razveseliti babico, zato jo je obiskala.

2. Preudarjanje

Iskanje pravega sredstva za dosego cilja. Karla se je odločala med dvema datumoma. Da bi izbrala boljšo možnost, je upoštevala različne kriterije: Kaj bi babico najbolj razveselilo? Kaj je za Karlo najceneje? itn.

10 Trenutno imamo v slovenski jezik prevedene samo nekatere segmente njegovega dela *Summa Theologiae* (STh), ki pa ne pokrijejo na tem mestu citiranih odlomkov. Prevod celotnega dela je po naših informacijah v teku. Doslej neprevedena besedila smo poslovenili za potrebe te knjige in niso usklajeni s prevodom celotne STh. S prevajalcem smo se uskladili glede prevoda petih korakov človeškega odločanja. (op. ur.)

11 Prim. Sveti Tomaž Akvinski, *Summa Theologiae*, I–II, 6–17; in številni komentarji k STh drugih avtorjev.

3. Odločitev

Odločitev ali izbira¹² je dejanje, s katerim svoboda določi sredstvo za doseganje cilja. Po premisleku se Karla odloči za prve počitnice.

4. Izvedba

Izvedba ali uresničitev je uporaba predvidenih sredstev za doseg cilja. Ko se je Karla odločila, je morala obvestiti delodajalca, da bo za jesenske počitnice vzela dopust, kupiti letalsko vozovnico itn.

5. Uživanje

V francoščini izraz *fruition*, »uživanje« izhaja iz latinskega izraza *frui*, »uživati«. Namen stremi k cilju, dosežek pa je uresničitev cilja. Človek okusi dosežen cilj. Karla je pet dni uživala s svojo babico.

6. Pregled

Pri sv. Tomažu Akvinskem je vrhunec ravnanja v uživanju. Sv. Ignacij Lojolski pa pristop dopolni s *pregledom*, ki nam omogoča, da se iz pretekle izkušnje kaj naučimo in

12 Ne bomo se podrobneje poglobljali v razliko med »odločitvijo« in »izbiro«. Charles Pépin predlaga sledeče: »Izbrati pomeni, da se zanesemo na razumske kriterije, s katerimi se opremimo, da uresničimo dejanje. Odločiti se pomeni uporabiti lastno svobodo in z njo odtehtati pomanjkljivosti teh kriterijev. Izbrati pomeni vedeti pred uresničitvijo dejanja. Odločiti se pomeni uresničiti pred vedenjem.« (*La Confiance en soi. Une philosophie [Zaupati vase. Filozofija]*, Pariz: Allary Éd., 2018, str. 93. Prim. celotno poglavje 5).

tako ravnanje še bolje uredimo. Po povratku s počitnic je Karla spoznala, da ni dovolj izpregla in si odpočila ter da bi bilo bolje odpotovati le za tri dni. Izkušnja je že mimo, prej takšne utrujenosti ni mogla predvideti, zato ji bo spoznanje koristilo v prihodnje. Odkrila je eno od življenjskih modrosti: ko nekaj spoznaš, tega ne ponoviš več.

Šest stopenj lahko povzamemo v sledeči preglednici:

Dejanje	Sposobnost	Vsebina	Primer
1. <i>Namen</i>	<i>Volja</i> (ki jo priteguje cilj)	Želeni, zastavljeni cilj	»Želim obiskati babico.«
2. <i>Preudarjanje</i>	<i>Inteligenca</i> (ki išče različna sredstva)	Raznovrstna sredstva, povezana s ciljem	»Kdaj? Jesenske ali božične počitnice?«
3. <i>Odločitev</i> (ali izbira)	<i>Volja</i> (ki izbira sredstva)	Ustrezno sredstvo	»Za jesenske počitnice.«
4. <i>Izvedba</i>	<i>Volja</i> (gonilo naših dejanj)	Različna sredstva, razvrščena po vrstnem redu za dosego cilja	Karla po spletu kupi letalsko vozovnico, pripravi prtljago itn.
5. <i>Uživanje</i>	<i>Volja</i> (ki je dosegla cilj in se ga veseli)	Dosežen cilj (ki ni več le zelen)	Karla preživlja čas s svojo babico.
6. <i>Pregled</i>	<i>Inteligenca</i> , ki se uči iz izkušenj in uravnava ravnanje	Cilj, ki je ponovno ovrednoten in postaja vse bolj ustrezen	Karla utrujena spozna, da ni dovolj počivala.

Naša knjiga se osredotoča na drugi korak, ki nastopi za namenom in se usmerja k odločitvi: na *preudarjanje*, ki mu pravimo tudi razločevanje.

Razločevanje oz. preudarjanje

Sprva je izraz »razločevanje« označeval dejanje, ki omogoča »razlikovanje vzgibov, ki prihajajo od človeka, od vzgibov, ki prihajajo od zunaj, od Boga ali hudiča.«¹³ Predvsem s sv. Tomažem Akvinskim pa se pomen postopoma razširi, izgubi zgolj duhovno razsežnost in postane sopomenka za razumnost.¹⁴ Natančneje, razločevanje se istoveti s *preudarjanjem*. Drugače rečeno ustreza drugemu dejanju kreposti razumnosti, ki nastopi po namenu in pred odločitvijo.

13 Arthur Chollet, *Discernement des esprits, Dictionnaire de théologie catholique* [*Razločevanje duhov. Slovar katoliške teologije*], Pariz: Letouzey & Ané, zv. 4–2, 1924, zbirka 1375–1415, navedena zbirka 1401. Pravzaprav je članek skoraj izključno osredotočen na kriterije, ki omogočajo razločevanje treh vzgibov, človeškega, Božjega in demonskega. Enako je v članku Jacques Guillet et al., *Discernement des esprits, Dictionnaire de spiritualité* [*Razločevanje duhov. Slovar duhovnosti*], Pariz: Beauchesne, zv. 3, 1957, zbirka 1222–1291.

14 Za podrobnejšo zgodovino izraza si ob prej navedenih virih preberite še: Fabrizio Vecoli, »Le discernement spirituel dans le christianisme ancien: le problème de la décision [Duhovno razločevanje v starem krščanstvu: problem odločanja]«, *Théologiques*, 22 (2014) št. 2, str. 69–97.

Jakob je opravil specializacijo iz družinske medicine in se kot zdravnik ustalil v okolici Novega mesta. Mora si kupiti prevozno sredstvo: avtomobil ali motor. Pravzaprav je že našel dve mamljivi ponudbi: Renault Clio 1.5 dCi 90 KM ali Ducati Monster Evo 1100.

Janja se sprašuje, ali naj še naprej vztraja v poklicu strokovne svetovalke, kjer sicer blesti, a ima občutek, da je obstala na mestu, ali naj se rajši usmeri v grafologijo, ki jo zelo zanima, vendar ni prepričana, da bi na tem področju lahko uspela.

Bruno se želi poročiti. Okleva med svojo dolgoletno prijateljico Janjo in Nino, ki jo je spoznal pred dvema letoma. Katero naj izbere? O tem premišljuje že šest mesecev.

Karla, Jakob, Bruno in Janja se soočajo z bolj ali manj pomembno izbiro. Vsem je jasna splošna smer, kar smo poimenovali namen: pri Karli obisk babice, pri Jakobu nakup prevoznega sredstva, pri Janji izbira poklica, pri Brunu poroka.

Oklevajo med dvema možnostma. Pred nikomer ni posebej ponujene začrtane poti. Morajo se *odločiti*. Zato morajo premisliti, pretehtati razloge za in proti, razvrstiti kriterije, se posvetovati z ustreznimi ljudmi. Skratka, uporabiti morajo razum. Če je odločitev dejanje svobode, je *razločevanje dejanje inteligence*. Razločevanje odpira

možnosti, odločitev pa se ustavi pri eni, pri tisti, ki je ustrezna za doseg cilja.

Razločevanje bomo torej opredelili kot dejanje razuma, s katerim oseba določi ustrezno sredstvo za doseg cilja. Takoj razčistimo troje.

Kot prvo, knjiga se posveča razločevanju, zato puščamo nekoliko ob strani *odločitev*, ki je, če ponovimo, dejanje svobodne volje. Zgodi se, da določeni ljudje opravijo jasno razločevanje, a ničesar ne ukrenejo. Odločitev pravzaprav ni samodejna ali deduktivna posledica hotenega. Eno je *vedeti*, da moramo kupiti rabljen Renault Clio (delo razuma, ki razločuje), drugo pa se je *odločiti* in storiti vse za uresničitev odločitve (delo svobode, ki se odzove).

Kot drugo, povedali smo že, da razločevanje v pravem pomenu besede ne poteka med dobrim in slabim, na primer med govorjenjem resnice ali laži – to zahteva etično vrednotenje oziroma presojo vesti, ki je predhodno dejanju razumnosti –, temveč med dvema dobrima stvarema, na primer med tem in onim poklicem.

Kot tretje bomo videli, da dobra izbira v najboljšem primeru ne poteka med dvema stvarnima možnostma (med A in B: poročiti se z Janjo ali Nino), temveč med eno možnostjo in njenim nasprotjem (med A in ne-A: poročiti se z Janjo ali ne poročiti se z Janjo).¹⁵

15 O omenjenih točkah prim. priloga 2 (»Razumnost, razločevanje, vest«), str. 119–122 in pogl. 7, str. 67–79.